

Reforma reformovania školstva

18.6.2026 - Róbert Chovanculiak | INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

Prvého septembra sa zavŕši rozsiahle reformné úsilie, ktoré trvá viac ako päť rokov. Na všetkých základných školách prejdú prvé ročníky na nový štátny vzdelávací program, ktorý má „reflektovať 21. storočie“.

Najskôr niekoľko pozitív. Po prvé, ide o obsahovú reformu školstva, ktorá prežila päť ministrov. To je samo osebe úspech, keďže počas rozpadu predchádzajúcich reforiem bol maximálne na úrovni počas rozpadu samotných ministrov. Niekedy aj kratší. Po druhé, samotný štátny vzdelávací program prešiel modernizáciou, hemží sa dnes populárnymi pedagogickými termínmi ako kompetencie, metakognícia či metaučenie a je viac rámcový a menej direktívny. To znamená, že dáva školám o niečo väčší priestor, aby si prispôbili svoj školský vzdelávací program.

Pozitíva sú zároveň negatívami

Na druhej strane má nový štátny vzdelávací program množstvo nedostatkov. Najčastejšie sa hovorí o tom, že sa príliš vezie na modernej vlne konštruktivismu, kladie neprimerane veľký dôraz na kompetencie na úkor vedomostí žiakov a zároveň je príliš vágny a nešpecifický pre samotné školy. Nedáva im dostatočný návod, ako si pripraviť školský vzdelávací program.

Nie, autor tohto textu netrpí akútnymi výpadkami pamäti. Tie isté aspekty sú najväčšími pozitívami, ale zároveň aj negatívami štátneho vzdelávacieho programu. Ako je to možné?

Odborníci na pedagogiku a didaktiku sa totiž nezhodujú na tom, ako má vyzeráť kvalitné vzdelávanie. A čo je ešte závažnejšie, rodičia, žiaci, učitelia a napokon aj samotné školy sa rôznia. Majú rôzne štartovacie body, očakávania, schopnosti a možnosti.

Lenže zamestnanci školstva musia pripraviť jeden dokument pre všetkých. A tak jediný spôsob, ako si čo najmenej pohnevať všetkých, je nájsť kompromis. Výsledkom je mačkopes.

Na jednej strane zostal štátny vzdelávací program rozsiahlym dokumentom s viac ako 700 stranami. Objem učiva nebol výrazne zoškrtaný, dokonca sa ešte niečo dopísalo. Ministerstvu to pritom už pred dvoma rokmi vyčítala aj odborníčka na štátne kurikulá Lucy Crehan.

Zároveň je však dokument príliš vágny, plný abstraktných pojmov a akademických konceptov. Jednotlivým školám a učiteľom nedáva konkrétny návod, ako majú vyzeráť vyučovacie hodiny. A práve to je najťažšia časť práce. Opísať pekne znejúce poučky a teoretické princípy je jedna vec. Preniesť ich do praxe je vec úplne iná.

Takto vznikol dokument, ktorý napokon nevyhovuje nikomu. Tie školy, ktoré majú silného lídra, jasnú vzdelávaciu filozofiu a presne vedia, ako chcú vzdelávať svojich žiakov, sú stále obmedzované a nemôžu sa plne realizovať. Hlavne keď si k štátnemu kurikulu pripočítame ďalších viac ako 700 regulácií, ktoré zväzujú všetky aspekty fungovania škôl.

A zároveň sú nespokojné aj tie školy, ktoré fungujú viac zotrvačne, nemajú silnú jednotiacu filozofiu vzdelávania ani aktívneho lídra s presnou predstavou o tom, ako má vyzeráť tamojšie vzdelávanie. Na takejto typickej verejnej škole neprináša nové štátne kurikulum dostatočne užitočné návody a pomôcky na to, ako nastaviť a pripraviť konkrétne vyučovacie hodiny.

Pre jedných je teda štátny vzdelávací program príliš rozsiahly a podrobný dokument, ktorý ich obmedzuje. Pre druhých ide o príliš vágny a nedostatočný dokument, ktorý im nepomáha.

Nikdy to nebude vyhovovať všetkým

Ako z toho von? Riešením sú dva kroky.

V prvom kroku treba umožniť tým, ktorí chcú veci robiť inak, „odpojiť sa od systému“ a spraviť štátne kurikulum dobrovoľným. Ak sa to ľuďom z ministerstva zdá príliš radikálne, druhým najlepším riešením je veľmi výrazne zoškrtiť štátne kurikulum. Napríklad Holanďania mali donedávna 14-krát menšie štátne kurikulum. V súčasnosti je približne na päťtinovej úrovni nášho rozsahu.

Ak si ani toto na ministerstve nevedia predstaviť, stále existuje možnosť vytvoriť typ škôl, ktorý je v zahraničí populárny pod názvom autonómne, respektíve charterové školy. Tie nemusia podliehať štátnym vzdelávacím programom. Získajú veľkú mieru slobody, aby robili veci po svojom, výmenou za zodpovednosť, že ich žiaci budú dosahovať základné úrovne gramotnosti. Ak toto splnia, môžu učiť, čo chcú a ako chcú.

V druhom kroku treba vytvoriť podrobné, štruktúrované a praktické návody, ako môžu vyzeráť vyučovacie hodiny rôznych predmetov v rôznych ročníkoch alebo cykloch. Tieto návody však majú byť dobrovoľné.

Tu sa môžu realizovať rôzni odborníci na kurikulum z jednotlivých predmetov. Namiesto toho, aby svoje znalosti a skúsenosti využívali v lobistickom boji za zvýšenie časovej dotácie pre svoje predmety a v neúprosných konfliktoch o to, aby v štátnom kurikule zostalo čo najviac „tých najdôležitejších poznatkov z ich predmetov“, môžu sa realizovať v konkrétnych návrhoch, čo a ako sa má robiť na hodinách.

O pár rokov, keď sa téma neaktuálneho štátneho kurikula znova otvorí svetu tam vonku, riešením určite nebude opäť zobrať 300 odborníkov na kurikulum a zasa ich zavrieť na rok či dva do zasadačiek, nech napíšu lepší dokument, ktorý už bude vyhovovať všetkým. To nie je možné. Nedá sa napísať jeden dokument, ktorý bude vyhovovať 2 000 školám. Je to ako hľadať železné drievko alebo okrúhly štvorec.

Namiesto mikromanažmentu v podobe stoviek strán dokumentov a regulácií dajme školám viac voľnosti a zároveň možnosť vyberať si z funkčných riešení, ktoré im naozaj pomôžu.

[Denník N, 9.6.2026](#)

<https://iness.sk/reforma-reformovania-skolstva>